

В. М. Масін

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Л. О. Масіна

старший викладач кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та
аудиту Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

ПРАВИЛА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА

Джерелами аграрного права є нормативно-правові акти, що містять норми аграрного та інших галузей права.

Окремим джерелом аграрного, в тому числі й кооперативного права є внутрішньогосподарські локальні акти. За порядком набуття юридичної сили вони поділяються на 2 групи.

До першої групи відносяться внутрішньогосподарські нормативні акти, які набирають юридичної сили з моменту їх державної реєстрації (установчі документи про створення кооперативу).

До другої — акти, що набирають юридичної сили з моменту прийняття їх вищими органами самоврядування — загальними зборами членів кооперативу (положення про оплату праці; правила внутрішнього розпорядку, положення про структурні підрозділи підприємства; інструкції з правил техніки безпеки, поводження з худобою та іншими тваринами; правила внутрішньогосподарської діяльності) [1].

Правила внутрішньогосподарської діяльності вперше передбачено чинним законодавством як обов'язковий внутрішній локальний правовий акт сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (стаття 8 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» (2)). Правила внутрішньогосподарської

діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є нормативним документом кооперативу, що встановлює механізм та способи реалізації положень статуту кооперативу з урахуванням особливостей його господарської діяльності [1, с. 15].

В частині 2 п. 1 ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» зазначається, що правила внутрішньогосподарської діяльності кооперативу — нормативний документ, що встановлює вимоги до провадження господарської та іншої діяльності кооперативу відповідно до законодавства та статуту кооперативу [2].

Таким чином, Правила розробляються відповідно до Законів України «Про кооперацію» [3], «Про сільськогосподарську кооперацію» [2], інших нормативно-правових актів України та статуту кооперативу.

Правила внутрішньогосподарської діяльності приймаються загальними зборами членів кооперативу та є обов'язковими для всіх членів кооперативу.

В статті, що аналізується, визначено положення щодо урахування особливостей господарської діяльності при розробці правил внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Перш за все, маються на увазі види сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, зазначених у статті 5 [2] Закону (переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші).

Коментована стаття (в ч. 2) визначає відомості, які повинні міститися в Примірних правилах внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

Примірні правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу розробляються Міністерством аграрної політики та продовольства України.

В Примірних правилах, з урахуванням положень Закону, пропонуємо наступну структуру документу:

Розділ I. Загальні положення (правове забезпечення діяльності кооперативу, територіальне охоплення);

Розділ II. Членство у кооперативі (порядок набуття та види членства у кооперативі, підстави та порядок припинення членства у кооперативі);

Розділ III. Вступні та пайові внески членів кооперативу

(вступні внески, пайові внески та форми, і умови їх сплати, реєстрація та облік пайових внесків, повернення пайових внесків при виході з кооперативу, цільові внески);

Розділ IV. Майно кооперативу (майно кооперативу, види фондів кооперативу, захист кооперативної власності, майнова відповідальність);

Розділ V. Зобов'язання щодо участі у діяльності кооперативу (зобов'язання щодо участі у діяльності, документальне оформлення зобов'язань, зобов'язання щодо постачання продукції до кооперативу, зобов'язання щодо закупівлі матеріально-технічних ресурсів та засобів виробництва, зобов'язання щодо використання техніки та обладнання, тривалість зобов'язань, наслідки недотримання зобов'язань щодо участі у діяльності кооперативу);

Розділ VI. Порядок організації та умови надання послуг членам кооперативу (юридична сила заяви про намір та заявки на послуги, встановлення вимог щодо виробництва продукції у господарствах, умови постачання продукції кооперативу, умови використання сільськогосподарської техніки);

Розділ VII. Система ціноутворення та фінансові відносини з членами кооперативу (встановлення попередніх цін, принципи формування попередніх цін на послуги кооперативу, умови та порядок розрахунків за надані кооперативом послуги, умови оплати та надання відстрочки членам кооперативу, поточний рахунок члена кооперативу, фінансова звітність кооперативу, розподіл доходу кооперативу);

Розділ VIII. Органи управління кооперативу (структура органів управління кооперативу, загальні збори членів кооперативу, правління кооперативу, голова кооперативу, виконавчий директор, ревізійна комісія (ревізор), спостережна рада);

Додатки. У Додатках доцільно навести форми документів, що застосовуються в практичній діяльності кооперативу; «Заява про вступ до кооперативу», «Реєстр членства в кооперативі», «Реєстр передачі паїв в кооперативі», «Заява про намір», «Заявка на послуги», «Заявка на отримання послуг з відстроченням платежу».

Примірні правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, як і Примірні статuti сільськогосподарських кооперативів, розробляються Міністерством аграрної політики та продовольства України — центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики. Міністерством аграрної політики та продовольства України діє на підставі Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого указом Президента України від 23 квітня 2011 року № 500/2011 [4].

При розробці проекту примірних Правил внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу було використано передовий досвід діючих кооперативів, а також наступні закони, посібники та інші документи:

1) Закон України «Про кооперацію», Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію», примірний Статут сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

2) Руководство по созданию и развитию сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов. — DIFID. — Брайан Мо-гран, Кичук О. И., Масин В. Н. и др. — Одесса, «Автограф». — 2001 (додаток 3 «Правила внутрішньої господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого багатофункціонального кооперативу» [5, с. 135-157].

3) Правила внутрішньої господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу по заготівлі та збуту молока (Проект Europe Aid/126205/C/SER/UA (E1229C) Виконання Україною зобов'язань щодо членства в COT і реалізації Європейської політики добросусідства (секторальний підхід), Звіт про впровадження проекту за період жовтень 2010 — квітень 2011 р.) [6, с. 462-473].

4) Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (практичний посібник). К., 2010 р. — Автори-укладачі: Гончаренко В. В., Гриценко М. П., Воскобійник Ю. П., Зіновчук В. В., Жук В. М., Корінець Р. Я., Кошпитець Н. Г., Лузан Ю. Я., Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Могильний О. М., Месель-Веселяк В. Я., Молдаван Л. В., Пулім В. А., Рудченко Ю. С., Саблук П. Т., Саблук Р. П., Шпикуляк О. Г., Шиндирук І. П., Шмідт Р. М. [7, с. 75-90].

Література

1. Корінець Р. Я., Малік М. Й., Масін В. М. Науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актів / Р. Я. Корінець, М. Й. Малік, В. М. Масін та ін. / За ред. Р. Я. Корінця, М. Й. Маліка, В. М. Масіна, М. П. Гриценка. — Київ: ВАІТЕ 2013. — 212 с.
2. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17 липня 1997 р. (в редакції Закону від 20.11.2012 № 5495-VI) / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 39. — Ст. 261.
3. Про кооперацію : Закон України від 10 липня 2003 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 5. — Ст. 35.
4. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України : указ Президента України від 23 квітня 2011 року № 500/2011 / Президент України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13486.html>. — Назва з екрану.
5. Руководство по созданию и развитию сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов. — DIFID. — Брайан Могран, Ки-чук О. И., Масин В. Н. и др. — Одесса: Автограф, 2001 (додаток 3 «Правила внутрішньої господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого багатofункціонального кооперативу», с. 135-157).
6. Правила внутрішньої господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу по заготівлі та збуту молока (Проект Europe Aid/126205/C/SER/UA (E1229C) Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ і реалізації Європейської політики добросусідства (секторальний підхід). Звіт про впровадження проекту за період жовтень 2010 — квітень 2011 р., с. 462-473).
7. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (практичний посібник) / Авторів-укладачі: Гончаренко В. В., Гриценко М. П., Воскобійник Ю. П., Зіновчук В. В., Жук В. М., Корінець Р. Я., Копитець Н. Г., Лузан Ю. Я., Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Могильний О. М., Месель-Веселяк В. Я., Молдаван Л. В., Пулім В. А., Рудченко Ю. С., Саблук П. Т., Саблук Р. П., Шпикуляк О. Г., Шиндирук І. П., Шмідт Р. М., К., 2010 р. — С. 75-90.